

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

30 септември 2003 година*

„Равно третиране – Възнаграждение на университетски професори – Непряка дискриминация – Увеличение поради размера на трудовия стаж - Отговорност на държава-членка за вреда, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността, за които тя отговаря – Нарушения, които се приписват на националната юрисдикция”

По дело C-224/01

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 234 ЕО от Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Австрия) в производството, висящо пред този съд между

Gerhard Köbler

и

Republik Österreich

относно тълкуването, от една страна, на член 48 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение член 39 ЕО) и, от друга страна, решенията на Съда от 5 март 1996 г. по съединени дела Brasserie du Pêcheur и Factortame (C-46/93 и C-48/93, Recueil, стр. I-1029) и от 17 септември 1997 г. по дело Dorsch Consult (C-54/96, Recueil, стр. I-4961),

СЪДЪТ,

в състав: г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н J.-P. Puissochet, г-н M. Wathelet, г-н R. Schintgen и г-н C. W. A. Timmermans (докладчик), председатели на състав, г-н C. Gulmann, г-н D. A. O. Edward, г-н A. La Pergola, г-н P. Jann и г-н V. Skouris, г-жа F. Macken и г-жа N. Colneric, г-н S. von Bahr, г-н J. N. Cunha Rodrigues и г-н A. Rosas, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Léger,

секретар: г-н H. A. Rühl, главен администратор,

като има предвид писмените становища, представени:

— за г-н Köbler, от адв. A. König, Rechtsanwalt,

— за Република Австрия, от г-н M. Windisch, в качеството на представител,

* Език на производството: немски.

- за австрийското правителство, от г-н H. Dossi, в качеството на представител,
- за германското правителство, от г-н A. Dittrich и г-н W.-D. Plessing, в качеството на представители,
- за френското правителство, от г-н R. Abraham и г-н G. de Bergues, както и от г-жа C. Isidoro, в качеството на представители,
- за нидерландското правителство, от г-жа H. G. Sevenster, в качеството на представител,
- за правителството на Обединеното кралство, от г-н J. E. Collins, в качеството на представител, подпомагани от г-н D. Andersen, QC, и г-н M. Hoskins, barrister,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н J. Sack и г-н H. Kreppel, в качеството на представители,

предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-н Köbler, за когото се явява адв. A. König, на австрийското правителство, за което се явява г-н E. Riedl, в качеството на представител, на германското правителство, за което се явява г-н A. Dittrich, на френското правителство, за което се явява г-н R. Abraham, на нидерландското правителство, за което се явява г-жа H.G. Sevenster, на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-н J.E. Collins, подпомаган от г-н D. Andersen и г-н M. Hoskins, и на Комисията, за която се явява г-н J. Sack и г-н H. Kreppel, по време на съдебното заседание от 8 октомври 2002 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат по време на съдебното заседание от 8 април 2003 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Определение от 7 май 2001 г., постъпило в Съда на 6 юни 2001 г., Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Регионален граждански съд, Виена) отправя до Съда пет преюдициални въпроса на основание член 234 ЕО относно тълкуването, от една страна, на член 48 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение член 39 ЕО) и, от друга страна, решенията на Съда от 5 март 1996 г. по съединени дела Brasserie du Pêcheur и Factortame (C-46/93 и C-48/93, Recueil, стр. I-1029) и от 17 септември 1997 г. по дело Dorsch Consult (C-54/96, Recueil, стр. I-4961),

2. Тези въпроси са повдигнати в хода на дело за отговорност, заведено от г-н Köbler срещу Република Австрия за нарушение на разпоредба на правото на Общността от решение на Verwaltungsgerichtshof (Върховен административен съд, Австрия).

Правна рамка

3. Член 48, параграф 3 от Gehaltsgesetz 1956 (Закон за заплатите от 1956 г., BGBl. 1956/54), изменен през 1997 г. (BGBl. I, 1997/109, по-нататък „GG“), предвижда:

„Доколкото е необходимо, за да се обезпечат услугите на научен експерт или артист от държавата или от чужбина федералният президент може да предостави основна заплата, по-висока отколкото тази, предвидена в член 48, параграф 2 при назначаване на пост като университетски професор (член 21 от Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten (Федерален закон относно организацията на университетите), BGBl. 1993/805, наричан по-нататък „UOG 1993“) или като редовен професор в университети или висша учебна институция.”

4. Член 50а, параграф 1 от GG гласи следното:

„Университетски професор (член 21 от UOG 1993) или редовен професор в университет или висша учебна институция, който има 15 години трудов стаж в това си качество в австрийски университети или висши учебни институции и който в продължение на четири години е получавал увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50, параграф 4, е годен с действие от датата, на която са изпълнени тези две условия, за специално увеличение поради размера на трудовия стаж, което трябва да се вземе предвид при изчисляването на неговата пенсия, чийто размер съответства на този на увеличението поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50, параграф 4.”

Спорът в главното производство

5. Г-н Köbler е трудово нает от 1 март 1986 г. в съответствие с публичноправен договор с австрийската държава в качеството на редовен университетски професор в Innsbruck (Австрия). При неговото назначение той получава заплата на редовен университетски професор, десета стъпка, получила обичайното увеличение поради размера на трудовия стаж.

6. С писмо от 28 февруари 1996 г., г-н Köbler кандидатства в съответствие с член 50а от GG за специалното увеличение поради размера на трудовия стаж за университетски професори. Той твърди, че, независимо че не е натрупал 15 години трудов стаж като професор в австрийски университети, той е събрал необходимата продължителност на трудов стаж като се вземе предвид продължителността на неговия трудов стаж в университети на други държави-членки на Европейската общност. Той твърди, че условието за полагане на 15 годишна служба само в австрийски университети — като не се вземат предвид периодите на трудов стаж в

университети в други държави-членки — съставлява непряка дискриминация, неоправдана според правото на Общността.

7. В спора, който поражда твърденията на г-н Köbler, Verwaltungsgerichtshof (Австрия) отправя до Съда, с Определение от 22 октомври 1997 г., преюдициален въпрос, който е регистриран в секретариата на Съда с номер C-382/97.

8. С писмо от 11 март 1998 г., съдебният секретар на Съда пита Verwaltungsgerichtshof дали в светлината на Решението от 15 януари 1998 г. по дело Schöning-Kougebetopoulou (C-15/96, Recueil, стр. I-47) смята за необходимо да подкрепи неговото преюдициално запитване.

9. С Определение от 25 март 1998 г. Verwaltungsgerichtshof пита страните относно техните становища по искането от съдебния секретар на Съда, тъй като от процесуална гледна точка правният въпрос, който е предмет на преюдициалната процедура, е разрешен в полза на г-н Köbler.

10. С Определение от 24 юни 1998 г. Verwaltungsgerichtshof оттегля своето преюдициално запитване и, с решение от същата дата, отхвърля исковата молба на г-н Köbler поради това, че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж е премия за лоялност, което обективно оправдава изключение от разпоредбите на правото на Общността относно свободното движение на работници.

11. Това Решение от 24 юни 1998 г. по-специално посочва:

„ ... В своето преpraщащо Определение от 22 октомври 1997 г. (по дело C-382/97) Verwaltungsgerichtshof заема становището, че „специалното увеличение поради размера на трудовия стаж за редовни университетски професори” няма естеството нито на премия за лоялност, нито на възнаграждение, а по-скоро е компонент на заплатата в съответствие със системата за кариерно развитие.

Това тълкуване на закона, което не е задължително за страните по производството пред Verwaltungsgerichtshof, не може да се поддържа.

...

Така е ясно, че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж в съответствие с параграф 50а от Gehaltsgesetz от 1956 г. не е свързано с „оценката на пазарната стойност”, която трябва да се приеме в хода на процедурата по назначаването, а по-скоро нейната цел трябва да се разглежда като предоставянето на положителен стимул на академичните служители в много мобилен трудов пазар, за да прекарат своята кариера в австрийски университети. Следователно това трябва да е компонент на заплатата и поради неговата функция като премия за лоялност изисква определена продължителност на трудовия стаж като редовен университетски професор в австрийски университети като предварително условие за годност. Третирането на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж като

компонент на месечните приходи и последващия постоянен характер на премия за лоялност не изключва по същество горното тълкуване.

Тъй като, в Австрия, — доколкото това е от значение в настоящето дело — юридическата правосубектност на университетите е предоставена единствено на федералната държава, правилата в член 50a от Gehaltsgesetz от 1956 г. се прилагат спрямо един работодател — обратно на положението в Германия, описано в Решението по дело Kalliope Schönig-Kougebetopoulou, посочено по-горе. Предишните периоди на трудов стаж се вземат предвид при изчисляването на продължителността на трудовия стаж, както иска ищецът, в хода на оценката на „пазарната стойност” в процедурата по назначаване. Не се предвижда допълнително вземане предвид на такива предишни периоди на трудов стаж при специалното увеличение поради размера на трудовия стаж дори за австрийските академични служители, които подновяват преподавателска дейност в Австрия след като са прекарвали известно време на работа в чужбина и такава разпоредба не е в съответствие с понятието за възнаграждаване на продължила много години лоялност към един работодател, прието от Съда като оправдаващо правило, което само по себе си нарушава забраната за недопускане на дискриминация.

Тъй като искът, който ищецът поддържа, е за специално увеличение поради размера на трудовия стаж в съответствие с параграф 50a от Gehaltsgesetz от 1956 г., което представлява законова премия за лоялност и като такава се признава от Съда като оправдание за законодателство, противоречащо си със забраната относно дискриминация, жалбата, основана на нарушение на тази забрана за дискриминация, е необоснована и следва да се отхвърли ...”

12. Г-н Köbler завежда иск за вреди пред препращащата юрисдикция срещу Република Австрия за обезщетение за загубата, която той твърди, че е понесъл като следствие от неизплащането на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж. Той поддържа, че Решението на Verwaltungsgerichtshof от 24 юни 1998 г. нарушава пряко приложими разпоредби на правото на Общността, както се тълкува от Съда в решенията, в които той поддържа, че едно специално увеличение поради размера на трудовия стаж не съставлява премия за лоялност.

13. Република Австрия твърди, че Решението на Verwaltungsgerichtshof от 24 юни 1998 г. не нарушава пряко приложимото право на Общността. Нещо повече, според нея решението на такъв съд, който отсъжда на последна инстанция като Verwaltungsgerichtshof, не може да установи задължение за предоставяне на обезщетение срещу държавата.

Преюдициалните въпроси

14. Като счита, че в случая пред него тълкуването на правото на Общността не е безспорно, и че такова тълкуване е необходимо, за да може той да постанови своето решение, Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Прилага ли се съдебната практика на Съда, според която, за да се извика държавна отговорност за нарушение на правото на Общността, е без значение коя институция на държавата-членка е отговорна за това нарушение (вж. Решение по съединени дела Brasserie du pêcheur и Factortame, посочени по-горе), също така, когато поведението на институция, за което се предполага, че е в противоречие с правото на Общността, е решение на върховен съд на държава-членка, какъвто в настоящето дело е Verwaltungsgerichtshof?

2) Ако отговорът на въпрос 1 е положителен:

Приложима ли е съдебната практика на Съда, според която правната система на всяка държава-членка трябва да определи кой съд или трибунал има юрисдикция да разгледа спорове, които обхващат индивидуални права, почерпени от правото на Общността (вж., *inter alia*, Решение по дело Dorsch Consult, посочено по-горе), също така, когато поведението на институция, за което се предполага, че противоречи на правото на Общността, е решение на върховен съд на държава-членка, какъвто в настоящето дело е Verwaltungsgerichtshof?

3) Ако отговорът на въпрос 2 е положителен:

Нарушава ли правното тълкуване, направено в упоменатото решение на Verwaltungsgerichtshof, според което специалното увеличение поради размера на трудовия стаж е форма на премия за лоялност, правило за пряко приложимо право на Общността, по-специално забраната за непряка дискриминация в член 48 от Договора за ЕО и съответната установена съдебна практика на Съда?

4) Ако отговорът на въпрос 3 е положителен:

Такова ли е това правило на пряко приложимо право на Общността, че да създава субективно право за ищеца в основното производство?

5) Ако отговорът на въпрос 4 е положителен:

Съдът има ли достатъчно информация в съдържанието на преюдициалното запитване, за да му помогне сам да постанови относно това дали Verwaltungsgerichtshof при описаните обстоятелства в основното производство ясно и съществено е превишил преценката, с която разполага, или препращащият австрийски съд трябва да отговори на този въпрос?”

По първия и втория въпрос

15. С своя първи и втори въпрос, които трябва да се разгледат заедно, препращащата юрисдикция по същество пита дали принципът, според който държавите-членки са длъжни да обезщетят вредата, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността, за които те отговарят, също така се прилага, когато предполагаемото

нарушение произтича от решение на съда, който отсъжда на последна инстанция, и дали, ако това е така, правната система на всяка държава-членка трябва да посочи юрисдикцията, компетентна да разреши споровете във връзка с такова обезщетение.

Становища, представени на Съда

16. Г-н Köbler, германското и нидерландското правителство, както и Комисията считат, че държава-членка може да се държи отговорна за нарушение на правото на Общността поради грешка, която се приписва на юрисдикция. Тези правителства и Комисията обаче считат, че тази отговорност трябва да се ограничи и да се подчини на различни ограничителни условия, наред с тези, които вече са предвидени в решението по дело *Brasserie du Pêcheur* и *Factortame*, посочено по-горе.

17. В тази връзка правителствата на Германия и Нидерландия твърдят, че е налице „достатъчно сериозно нарушение“ за целите на това решение, само ако едно съдебно решение пренебрегва приложимото право на Общността по особено сериозен и очевиден начин. Според германското правителство, нарушението на правна норма от юрисдикция е особено сериозно и очевидно, само когато тълкуването или неприложението на правото на Общността, от една страна, е обективно незащитимо и, от друга, трябва субективно да се разглежда като умишлено. Такива рестриктивни критерии са оправдани, за да се защити както принципът за *res judicata*, така и независимостта на съдебната власт. Нещо повече, ограничителен режим на държавна отговорност за вреда, причинена от погрешни съдебни решения съответства, според становището на германското правителство, на общ принцип, присъщ на правото на държавите-членки, както се предвижда в член 288 ЕО.

18. Германското и нидерландското правителство поддържат, че отговорността на държавата-членка трябва да остане ограничена до съдебните решения, които не подлежат на обжалване, по-специално тъй като член 234 ЕО налага задължението да се отправи преюдициално запитване само спрямо съдилища, които са призвани да правят такива решения. Нидерландското правителство смята, че държавна отговорност може да възникне само в случай на очевидно и сериозно нарушение на това задължение за препращане.

19. Комисията твърди, че ограничение на държавната отговорност поради съдебни решения съществува във всички държави-членки и е необходимо, за да се защити авторитета на *res judicata* на окончателните решения, следователно и стабилността на правото. Поради това тя отстоява, че съществуването на „достатъчно сериозно нарушение“ на правото на Общността трябва да се признава, само когато националният съд очевидно злоупотребява със своето правомощие или забележимо пренебрегва значението и обхвата на правото на Общността. В настоящето дело, предполагаемата грешка на *Verwaltungsgerichtshof* е извинима и този факт е един от критериите, които помагат да се направи заключението, че няма достатъчно сериозно нарушение на правото (вж. Решение от 4 юли 2000 г. по дело *Haim*, C-424/97, *Recueil*, стр. I-5123, точка 43).

20. От своя страна Република Австрия и австрийското правителство (по-нататък наричани съвместно „Република Австрия“), както и френското правителство и правителството на Обединеното кралство поддържат, че отговорността на държава-членка не може да възникне в случая на нарушение на правото на Общността, което се приписва на юрисдикция. Те се позовават на твърдения, основани на *res judicata*, принципа за правна сигурност, независимостта на съдебната власт, мястото на съдебната власт в правния ред на Общността и сравнението с процедурите, с които разполага Съдът, за да държи Общността отговорна в съответствие с член 288 ЕО.

21. Република Австрия твърди, по-специално, че едно преразглеждане на правната оценка от юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, е несъвместимо с функцията на такава юрисдикция, тъй като целта на нейните решения е да доведе спора до окончателно заключение. Нещо повече, тъй като Verwaltungsgerichtshof провежда подробно разглеждане на правото на Общността в своето решение от 24 юни 1998 г., в съответствие с правото на Общността е да се изключи друга възможност за завеждането на производство пред австрийска юрисдикция. Нещо повече, Република Австрия поддържа, че условията за търсенето на отговорност на държава-членка не могат да се различават от тези, приложими спрямо отговорността на Общността при съпоставими обстоятелства. Тъй като член 288, параграф 2 ЕО не може да се приложи от Съда спрямо нарушение на правото на Общността, защото в такъв случай от него би се изисквало да разреши въпрос относно вреда, която самият той е причинил, тоест той да бъде и съдия, и страна едновременно, не може да се породи и отговорност за държавите-членки по отношение на вреда, причинена от юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция.

22. Нещо повече, Република Австрия твърди, че член 234 ЕО не е предназначен да предостави права на индивидите. В контекста на висяща пред Съда процедура за преюдициално заключение страните по основното производство нито могат да изменят преюдициалните въпроси, нито могат да ги обявят за неуместни (вж. Решение от 9 декември 1965 г. по дело Singer, 44/65, Recueil, стр. 1191). Нещо повече, само нарушението на разпоредба, предназначена да предостави права на индивидите, може надлежно да направи държавата-членка отговорна. Следователно, тази отговорност не може да се понесе в случая на нарушение на член 234 ЕО от юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция.

23. Френското правителство твърди, че право на обезщетение по причина на предполагаемо погрешно приложение на правото на Общността от окончателно решение на национален съд противоречи на принципа за *res judicata*, както се поддържа от Съдът в Решение от 1 юни 1999 г. по дело Eco Swiss (C-126/97, Recueil, стр. I-3055). Това правителство твърди, по-специално, че принципът за *res judicata* съставлява основна стойност в правни системи, основани на правовия ред и спазването на съдебните решения. Ако се признае държавната отговорност за нарушение на правото на Общността от съдебен орган, обаче, това означава да се оспори правовия ред и спазването на такива решения.

24. Правителството на Обединеното кралство посочва, че по принцип и освен когато съдебен акт нарушава основно право, защитено от Европейската конвенция за защитата на правата на човека и основните свободи (наричана по-нататък „ЕКПЧ“), подписана в Рим на 4 ноември 1950 г., не може да се заведе никакъв иск за вреди срещу Короната по отношение на съдебни решения. То прибавя, че принципът, на който се основава принципът за държавната отговорност, а именно, че правата, предоставени от правилата на Общността трябва да бъдат ефективно защитени, далеч не е абсолютен и цитира в тази връзка приложението на фиксирани ограничителни периоди. Този принцип би могъл да установи обезщетение за вреди срещу държавата само в редки случаи и при зачитане на определени строго определени национални съдебни решения. Преимуществото, което ще се придобие от признаването, че могат да се получат вреди по отношение на съдебни решения, следователно е незначително. Правителството на Обединеното кралство смята, че преимуществото трябва да се прецени спрямо определени значими политически интереси.

25. В тази връзка то цитира, първо, принципите за правна сигурност и *res judicata*. Законът обезсърчава повторното оспорване на съдебни решения, освен посредством обжалване. Това е както в защита на интересите на спечелилата страна, така и за да укрепи публичния интерес с правна сигурност. Съдът в миналото е изразил желание да ограничи принципа за ефективна защита, за да подкрепи „основните принципи на националната съдебна система, като принципа за правна сигурност и приемането на *res judicata*, който е израз на този принцип” (решение по дело Eco Swiss, посочено по-горе, точки 43 – 48). Признаването на държавна отговорност за грешка на съдебната власт, би създавало объркване в правото и би оставило спорещите страни постоянно несигурни относно тяхната ситуация.

26. Второ, правителството на Обединеното кралство твърди, че авторитетът и репутацията на съдебната власт ще намалееят, ако съдебна грешка в бъдеще може да доведе до иск за вреди. Трето, то поддържа, че независимостта на съдебната власт в рамките на националния конституционен ред е основен принцип във всички държави-членки, но никога не може да се приеме за даденост. Приемането на държавна отговорност за съдебни актове може да породри риск тази независимост да се оспори.

27. Четвърто, присъщо за свободата, предоставена на националните съдилища, сами да решават въпроси на правото на Общността е приемането, че тези съдилища понякога допускат грешки, които не могат да бъдат обжалвани или коригирани. Това е недостатък, който винаги се е приемал за приемлив. В тази връзка правителството на Обединеното кралство изтъква, в случай че държавата се държи отговорна за грешка на съдебната власт с последицата Съдът да бъде призван да предостави преюдициално заключение по този въпрос, че Съдът би бил оправомощен не само да се произнесе относно точността на решенията на националните върховни съдилища, а да се оцени сериозността и извинимостта на всяка грешка, която те са допуснали. Последиците на това за жизненоважното отношение между Съда и националните съдилища очевидно няма да са ползотворни.

28. Пето, правителството на Обединеното кралство изтъква трудностите при определянето на Съда, който е компетентен да се произнесе по такова дело за държавна отговорност, особено в Обединеното кралство, където съществува унитарна съдебна система и строга доктрина за *stare decisis*. Шесто, то поддържа, че ако може да се държи държавна отговорност за грешка на съдебната власт, би трябвало да се прилагат същите условия за отговорността на Общността за грешки на съдебната власт на Общността.

29. По-конкретно по отношение на втория въпрос, г-н Köbler и правителствата на Австрия и Германия твърдят, че правната система на всяка държава-членка трябва да определи юрисдикцията, компетентна да се произнесе по спорове, които обхващат индивидуални права, извлечени от правото на Общността. На този въпрос следователно трябва да се отговори положително.

Отговор на Съда

Относно принципа за държавна отговорност

30. Първо, както Съдът вече е заявил, принципът за отговорност от страна на държава-членка за вреда, причинена на индивидите като следствие от нарушения на правото на Общността, за които е отговорна държавата, е присъщ на системата на Договора (Решение от 19 ноември 1991 г. по съединени дела Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, Recueil, стр. I-5357, точка 35; Решение по дело Brasserie du Pêcheur и Factortame, посочено по-горе, точка 31; Решение от 26 март 1996 г. по дело British Telecommunications, C-392/93, Recueil, стр. I-1631, точка 38; Решение от 23 май 1996 г. по дело Hedley Lomas, C-5/94, Recueil, стр. I-2553, точка 24; Решение от 8 октомври 1996 г. по съединени дела Dillenkofer и др., C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 и C-190/94, Recueil, стр. I-4845, точка 20, Решение от 2 април 1998 г. по дело Norbrook Laboratories, C-127/95, Recueil, стр. I-1531, точка 106 и Решение по дело Haim, посочено по-горе, точка 26).

31. Съдът също така поддържа, че този принцип се прилага във всеки случай, когато държава-членка нарушава правото на Общността, независимо от това кой е органът на държавата-членка, който с действие или бездействие е отговорен за нарушението (Решение по дело Brasserie du Pêcheur и Factortame, посочено по-горе, точка 32; Решение от 1 юни 1999 г. по дело Konle, C-302/97, Recueil, стр. I-3099, точка 62 и Решение по дело Haim, посочено по-горе, точка 27).

32. В международното право държава, която понася отговорност за нарушение на международно задължение, се разглежда като единно цяло, независимо от това дали нарушението, което поражда вредата, се приписва на законодателната, съдебната или изпълнителната власт. Този принцип трябва да се прилага *a fortiori* в правния ред на Общността, тъй като всички държавни органи, включително законодателят, са длъжни да изпълняват своите задачи при спазването на правилата, предвидени от

правото на Общността, които пряко уреждат положението на индивидите (Решение по дело *Brasserie du Pêcheur* и *Factortame*, посочено по-горе, точка 34).

33. В светлината на съществената роля, оказвана от съдебната власт при защитата на правата, придобити от индивидите от правилата на Общността, цялостната ефективност на тези правила би се оспорила и защитата на тези права би отслабнала, ако индивидите са възпрепятствани в съответствие с определени условия да получат обезщетение, когато техните права са засегнати от нарушение на правото на Общността, което се приписва на решение на юрисдикция на държава-членка, която отсъжда на последна инстанция.

34. Трябва да се подчертае, в този контекст, че юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, по дефиниция е последният съдебен орган, пред който индивидите могат да предявяват правата, предоставени им от правото на Общността. Тъй като нарушение на тези права от окончателно решение на такава юрисдикция обикновено не може след това да бъде изправено, индивидите не могат да се лишат от възможността държавата да се държи отговорна, за да може по този начин да се осигури правна защита на техните права.

35. Нещо повече, по-специално, за да се възпрепятства нарушаването на права, предоставени на индивидите от правото на Общността, в съответствие с член 234, параграф 3 ЕО, от юрисдикцията, чиито решения не подлежат на съдебно обжалване, се изисква да извърши препращане до Съда.

36. Следователно, от изискванията, присъщи на защитата на правата на индивидите, които се позовават на правото на Общността, следва, че те трябва да имат възможност да получат обезщетение в националните съдилища за вредата, причинена от нарушението на тези права поради решение на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция (вж. в тази връзка Решение по дело *Brasserie du Pêcheur* и *Factortame*, посочено по-горе, точка 35).

37. Някои от правителствата, които представят становища в това производство, твърдят, че принципът за държавната отговорност за вреда, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността, не може да се приложи спрямо решения на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция. В тази връзка, изложени са твърдения, основани, по-специално, на принципа за правна сигурност и, по-конкретно, принципа за *res judicata*, независимостта и властта на съдебната власт и липсата на юрисдикция, компетентна да разреши спорове във връзка с държавната отговорност за такива решения.

38. В тази връзка значението на принципа за *res judicata* не може да се оспори (вж. Решение по дело *Eco Swiss*, посочено по-горе, точка 46). За да се гарантира както стабилността на правото и правните отношения, така и правилното управление на правосъдието, важно е съдебните решения, които са станали окончателни след като са изчерпани всички права за обжалване или след изтичането на сроковете, предвидени в тази връзка, повече да не бъдат оспорвани.

39., Трябва да се има предвид, обаче, че признаването на принципа за държавна отговорност за решение на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, само по себе си не може да има за последица оспорването на това решение като *res judicata*. Производство, насочено към търсенето на отговорност на държавата, няма същата цел и не обхваща задължително същите страни както производство, което води до решението, което е получило статуса на *res judicata*. Ищецът в иск за установяването на отговорността на държавата, ако успее, ще гарантира определение срещу нея за обезщетяване на понесената вреда, а не задължително декларация, която обезсилва статуса на *res judicata* на съдебното решение, което е отговорно за вредата. Във всеки случай, принципът за държавна отговорност, присъщ на правния ред на Общността, изисква такова обезщетение, но не и преглед на съдебното решение, което е отговорно за вредата.

40. Следва, че принципът за *res judicata* не изключва признаването на принципа за държавната отговорност за решението на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция.

41. Също така не може да се поддържат твърденията, основани на независимостта и авторитета на съдебната власт.

42. Що се отнася до независимостта на съдебната власт, въпросният принцип за отговорността се отнася не само до личната отговорност на съдията, а и до тази на държавата. Възможността, че в съответствие с определени условия държавата може да се държи отговорна за съдебните решения, противоречащи на правото на Общността, изглежда не поражда никакъв конкретен риск, че ще се оспори независимостта на юрисдикцията, която отсъжда на последна инстанция.

43. Що се отнася до твърдението, основано на опасността от намаляването на авторитета на юрисдикцията, която отсъжда на последна инстанция, поради факта, че неговите окончателни решения могат по подразбиране да се оспорят в производство, в което държавата може да се държи отговорна за такива решения, наличието на едно право на иск, което предоставя, в съответствие с определени условия, обезщетение на вредните последици на погрешно съдебно решение, също може да се разглежда като повишаващо качеството на правна система и по този начин – в дългосрочен план – на авторитета на съдебната власт.

44. Няколко правителства също така твърдят, че приложението на принципа за държавната отговорност спрямо решения на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, се изключва от трудността да се определи юрисдикция, компетентна да определи спорове относно обезщетяването на вредата, които произтичат от такива решения.

45. В тази връзка, предвид на това, че поради съображения, по същество свързани с нуждата да се гарантира на индивидите защита на правата, които са им предоставени от правилата на Общността, принципът за държавната отговорност, присъщ на

правния ред на Общността трябва да се прилага по отношение на решения на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, държавите-членки трябва да позволяват на засегнатите лица да се позоват на този принцип, като им предоставя подходящо право на иск. Приложението на този принцип не може да се компрометира от липсата на компетентен съд.

46. Според установената съдебна практика, при липсата на законодателство на Общността, вътрешният правен ред на всяка държава-членка трябва да определи компетентните съдилища и да предвиди подробните процесуални правила за правно производство, предназначени напълно да защитят правата, които индивидите извличат от правото на Общността (вж. Решение от 16 декември 1976 г. по дело *Rewe*, 33/76, *Recueil*, стр. 1989, точка 5; Решение по дело *Comet*, 45/76, *Recueil*, стр. 2043, точка 13; Решение от 27 февруари 1980 г. по дело *Just*, 68/79, *Recueil*, стр. 501, точка 25; Решение по дело *Frankovich* и др., посочено по-горе, точка 42, и Решение от 14 декември 1995 г. по дело *Peterbroeck*, C-312/93, *Recueil*, стр. I-4599, точка 12).

47. При условията на резервата, че държавите-членки са длъжни да гарантират във всеки случай ефективната защита на правата, Съдът не трябва да участва при разрешаването на въпроси за юрисдикция, което може да породи в националната съдебна система класифицирането на определени правни положения, основани на правото на Общността (Решение от 18 януари 1996 г. по дело *SEIM*, C-446/93, *Recueil*, стр. I-73, точка 32 и Решение по дело *Dorsch Consult*, посочено по-горе, точка 40).

48. Трябва да се прибави, че независимо, че съображения във връзка със съблюдаването на принципа за *res judicata* или независимостта на съдебната власт, са накарали националните правни системи да наложат ограничения, които понякога могат да бъдат строги относно възможността държавата да е отговорна за вреда, причинена от сбъркани съдебни решения, такива съображения не изключват абсолютно тази възможност. Всъщност, прилагането на принципа за държавна отговорност спрямо съдебни решения е приет под една или друга форма от повечето държави-членки, както посочва генералния адвокат в точки 77 - 82 от неговото заключение, дори и при условията само на ограничителни и изменящи условия.

49. Също така може да се отбележи, че във тази връзка ЕКПЧ и, по-специално, член 41 от нея, позволява на Европейския съд по правата на човека да разпорежи държава, която е нарушила основно право, да предостави обезщетение за вредата, произтичаща от това поведение за увредената страна. Съдебната практика на този съд показва, че такова обезщетение също така може да се предостави, когато нарушението произтича от решение на национална юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция (вж. Европейски съд за правата на човека, Решение по дело *Dulaigans*/Франция от 21 март 2000 г., все още непубликувано).

50. От това следва, че принципът, според който държавите-членки са длъжни да предоставят обезщетение на причинената на индивидите вреда като следствие от нарушения на правото на Общността, за които те отговарят, също така се прилага,

когато предполагаемото нарушение произтича от решение на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция. Правната система на всяка държава-членка трябва да посочи юрисдикцията, компетентна да отсъжда по спорове във връзка с такова обезщетение.

Относно условията за държавната отговорност

51. Що се отнася до условията, които трябва да се изпълнят, за да се изисква от държава-членка да изплати обезщетение за загуба и вреда, причинена на индивидите като следствие от нарушенията на правото на Общността, за които отговаря държавата, Съдът поддържа, че те са три: нарушената правна норма трябва да е предназначена да предоставя права на индивидите; нарушението трябва да е достатъчно сериозно; и трябва да има пряка причинна връзка между нарушението на задължението, възложено на държавата, и понесената загуба или вреда, претърпяна от увредените страни (Решение по дело *Haім*, посочено по-горе, точка 36).

52. Държавната отговорност за загуба или вреда, причинена от решение на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, което нарушава норма на правото на Общността, се урежда от същите условия.

53. По отношение по-специално на второто от тези условия и неговото приложение с оглед на установяването на евентуална държавна отговорност, дължаща се на решение на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, трябва да се има предвид специфичното естество на съдебната функция и на законните изисквания за правна сигурност, както също така твърдят държавите-членки, които представиха коментари в настоящето дело. Държавната отговорност за нарушение на правото на Общността от решение на националната юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, може да се понесе само в изключителния случай, когато Съдът очевидно е нарушил приложимото право.

54. За да се определи дали е изпълнено това условие, националният съд, който разглежда иск за обезщетение, трябва да вземе предвид всички фактори, които характеризират отнесената до него ситуация.

55. Тези фактори включват, по-специално, степента на яснота и точност на нарушената норма, дали нарушението е умишлено, дали правната грешка е извинима или не, заетата позиция, в приложимите случаи, от институцията на Общността и неспазването от страна на въпросния съд на неговото задължение да отпрати преюдициално запитване в съответствие член 234, параграф 3 ЕО.

56. Във всеки случай нарушение на правото на Общността е достатъчно сериозно, когато засегнатото решение е направено при очевидно нарушение на съдебната практика на Съда по въпроса (вж. в този смисъл Решение по дело *Brasserie du Pêcheur* и *Factortame*, посочено по-горе, точка 57).

57. Трите условия, упоменати в точка 51 от настоящото решение, са необходими и достатъчни, за да се установи право в полза на индивидите да получат компенсация, независимо че това не означава, че държавата не може да понесе отговорност в съответствие с по-малко строги условия въз основа на националното право (вж. Решение по дело *Brasserie du Pêcheur* и *Factortame*, посочено по-горе, точка 66).

58. При условията на наличието на право да се получи обезщетение, което се основава пряко на правото на Общността, когато са изпълнени упоменатите по-горе условия, въз основа на нормите на националното право относно отговорността държавата трябва да направи обезщетение за последиците от причинените загуба и вреда, с уговорката, че условията за обезщетение за загуба и вреда, предвидени от националното законодателство не трябва да са по-неблагоприятни отколкото тези във връзка с подобни вътрешни иски и не трябва да са така ограничени, че да правят на практика невъзможно или изключително трудно получаването на обезщетение (Решение по дело *Francovich* и др., точки 41 - 43 и Решение по дело *Norbrook Laboratories*, точка 111, посочени по-горе).

59. В светлината на всичко предходно, отговорът на първия и на втория въпрос трябва да бъде, че принципът, че държавите-членки са длъжни да обезщетят вредата, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността, за които те отговарят, се прилага също така, когато предполагаемото нарушение произтича от решение на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, когато нарушената норма на правото на Общността е предназначена да предостави права на индивидите, нарушението е достатъчно сериозно и е налице пряка причинна връзка между това нарушение и понесената загуба или вреда от увредените страни. За да се определи дали нарушението е достатъчно сериозно, когато разглежданото нарушение произтича от такова решение, компетентният национален съд, като вземе предвид специфичното естество на съдебната функция, трябва да определи дали това нарушение е очевидно. Правната система на всяка държава-членка трябва да определи юрисдикцията, компетентна да разреши спорове във връзка с това обезщетение.

По третия въпрос

60. В самото начало трябва да се припомни, че Съдът последователно поддържа, че в контекста на приложението на член 234 ЕО, той няма юрисдикция да решава дали една национална разпоредба е в съответствие с правото на Общността. Съдът, обаче, може да извлече от съдържанието на въпросите, формулирани от националния съд, и като вземе предвид посочените от него факти, тези елементи, които се отнасят до тълкуването на правото на Общността, за целите на упълномощаването на този съд да разреши правните проблеми пред него (вж., *inter alia*, Решение от 3 март 1994 г. по съединени дела *Eurico Italia* и др., C-332/92, C-333/92 и C-335/92, *Recueil*, стр. I-711, точка 19).

61. В своя трети въпрос препращащата юрисдикция по същество иска да установи дали член 48 от Договора и член 7, параграф 1 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на

Съвета от 15 октомври 1968 г. относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 475) трябва да се тълкуват в смисъл, че изключват предоставянето, в съответствие с такива условия като тези, предвидени в член 50а от GG, специално увеличение поради размера на трудовия стаж, което, според тълкуването на *Verwaltungsgerichtshof* в неговото Решение от 24 юни 1998 г., съставлява премия за лоялност.

Становища, представени на Съда

62. Първо, г-н Köbler твърди, че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50 от GG не е премия за лоялност, а обикновен елемент на заплатата, както първоначално признава *Verwaltungsgerichtshof*. Нещо повече, до Решението на *Verwaltungsgerichtshof* от 24 юни 1998 г. никой австрийски съд не е смятал, че упоменатата част от заплатата съставлява премия за лоялност.

63. На следващо място, дори ако се предположи, че тази част от заплатата е премия за лоялност, и че такава премия може да оправдае непряка дискриминация, г-н Köbler поддържа, че няма установена и безспорна съдебна практика на Съда по този въпрос. При тези обстоятелства *Verwaltungsgerichtshof* действа *ultra vires* при оттеглянето на своето преюдициално запитване и при достигането на своето постановление сам, тъй като тълкуването и дефинирането на понятия на правото на Общността е от изключителната компетентност на Съда.

64. На последно място, г-н Köbler твърди, че критериите, уреждащи предоставянето на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж изключват всякакво оправдаване на непряката дискриминация, която той е приложил срещу него. Тази част от заплатата се плаща независимо от въпроса относно австрийския университет, в който ищецът е изпълнявал своите функции и дори не се изисква ищецът да е преподавал непрекъснато в продължение на 15 години едни и същ предмет.

65. Като посочва, че Съдът не може да тълкува националното право, Република Австрия поддържа, че третият въпрос трябва да се тълкува в смисъл, че препращащата юрисдикция иска да получи тълкуване на член 48 от Договора. В тази връзка тя твърди, че тази разпоредба не изключва система за възнаграждение, която позволява отчитането на придобитата квалификация при други национални или чужди работодатели от даден кандидат за пост с оглед на определянето на неговата заплата и която, нещо повече, предвижда част от заплатата, която може да се нарече премия за лоялност, годността за която се свързва с определен период на трудов стаж при същия работодател.

66. Република Австрия обяснява, че в светлината на факта, че г-н Köbler, като редовен университетски професор, се намира в трудово правоотношение, уреждано от публичното право, неговият работодател е австрийската държава. Следователно, професор, който се мести от един австрийски университет в друг, не сменя своя работодател. Република Австрия изтъква, че в Австрия също така съществуват частни университети. Професорите, които преподават там, са служители на тези

учреждения, а не на държавата и като последица от това тяхното трудово правоотношение не се урежда от GG.

67. Комисията твърди от своя страна, че член 50а от GG създава дискриминация, в нарушение на член 48 от Договора, между периоди на трудов стаж, положен в австрийски университети и тези, положени в университетите на другите държави-членки.

68. Според Комисията Verwaltungsgerichtshof в своята окончателна оценка очевидно прави погрешно тълкуване на обхвата на решението по дело *Schöning-Kougebetopoulou*, посочено по-горе. В светлината на новите елементи на националното право, Комисията смята, че този съд е трябвало да настоява на своето преюдициално запитване и същевременно да го преформулира. Всъщност, Съдът никога изрично не е отсъждал, че премия за лоялност не може да оправдае дискриминираща разпоредба по отношение на работниците на други държави-членки.

69. Нещо повече, Комисията твърди, че дори ако специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, разглеждано в главното производство, трябва да се разглежда като премия за лоялност, то не може да оправдае пречка пред свободното движение на работниците. Тя смята, че по принцип правото на Общността не изключва това даден работодател да иска да задържи квалифицирани служители като предлага увеличение на заплатата или премии на своя персонал в зависимост от продължителността на трудовия стаж в предприятието. Независимо от това, „премията за лоялност”, предвидена в член 50а от GG, трябва да се разграничи от премиите, които пораждат своите последици само в рамките на предприятието, доколкото той действа на равнището на засегнатата държава-членка при изключване на другите държави-членки и така пряко засяга свободното движение на преподаватели. Нещо повече, австрийските университети не само са в конкуренция с учрежденията на другите държави-членки, но също така помежду си. При все това упоменатата разпоредба не произвежда последици по отношение на последния вид конкуренция.

Отговор на Съда

70. Специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предоставено от австрийската държава като работодател на университетски професори в съответствие с член 50а от GG гарантира финансова полза в допълнение на основната заплата, чийто размер вече зависи от продължителността на трудовия стаж. Университетски професор получава това увеличение, ако той е извършвал тази професия в продължение на поне 15 години в един австрийски университет и ако, освен това, той е получавал в продължение на поне четири години нормалното увеличение поради размера на трудовия стаж.

71. Следователно, член 50а от GG изключва, за целта на предоставянето на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, което то предвижда,

всяка възможност за вземането предвид на периоди на дейност, извършени като университетски професор в друга държава-членка, различна от Република Австрия.

72. Очевидно е вероятно подобен режим да създаде пречки пред свободното движение на работници в две насоки.

73. Първо, този режим действа в ущърб на мигриращи работници, които са граждани на други държави-членки, различни от Република Австрия, когато на тези работници се отказва признаване на периоди на трудов стаж, извършени от тях в тези държави в качеството на университетски професор единствено поради това че тези периоди не са извършени в австрийски университет (вж., в тази връзка, по отношение на съпоставима гръцка разпоредба, Решение по дело Комисия/Гърция, C-187/96, *Rescuil*, стр. I-1095, точки 20 и 21).

74. Второ, този абсолютен отказ да се признаят периоди, прослужени като университетски професор в друга държава-членка, различна от Република Австрия, спъва свободата на движение на работници, установени в Австрия, доколкото тя възпира последния да напусне страната, за да упражни тази свобода. Всъщност, при връщането му в Австрия, неговите години трудов стаж в качеството на университетски професор в друга държава-членка, иначе казано в преследване на съпоставими дейности, не се вземат предвид за целите на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG.

75. Тези съображения не се променят от факта, на който се позовава Република Австрия, че поради възможността, предоставена от член 48, параграф 3 от GG да се предостави на мигриращи университетски професори по-висока основна заплата, за да се насърчи назначаването на чужди университетски професори, тяхното възнаграждение често е повече, отколкото това, получавано от професори на австрийски университети, дори след като се вземе предвид специалното увеличение поради размера на трудовия стаж.

76. Всъщност, от една страна, член 48, параграф 3 от GG предлага възможност, а не гарантира, че професор от чуждестранен университет ще получава, считано от неговото назначение като професор в австрийски университет, по-високо възнаграждение, отколкото това, което се получава от професори от австрийски университети със същия трудов опит. Второ, допълнителното възнаграждение, което съществува в съответствие с член 48, параграф 3 от GG при назначаването е доста различно от специалното увеличение поради размера на трудовия стаж. Така, тази разпоредба не препятства това член 50а от GG да има за последица пораждането на различно третиране по отношение на мигриращи университетски професори спрямо професорите от австрийски университети и така създава пречка пред свободното движение на работници, гарантирано от член 48 от Договора.

77. Следователно, има вероятност такава мярка като предоставянето на специално увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG, да съставлява пречка пред свободното движение на работници, забранена по принцип

от член 48 от Договора и член 7, параграф 1 от Регламент № 1612/68. Подобна мярка може да се приеме само ако преследва законна цел, съвместима с Договора, и е оправдана от неотложни съображения във връзка с обществения интерес. Но дори ако това е така, прилагането на тази мярка би било такова, че да гарантира постигането на въпросната цел и не трябва да превишава необходимото за тази цел (вж., *inter alia*, Решение от 31 март 1993 г. по дело Kraus, C-19/92, Recueil, стр. I-1663, точка 32, Решение от 30 ноември 1995 г. по дело Gebhard, C-55/94, Recueil, стр. I-4165, точка 37 и Решение от 15 декември 1995 г. по дело Bosman, C-415/93, Recueil, стр. I-4921, точка 104).

78. В своето Решение от 24 юни 1998 г. Verwaltungsgerichtshof поддържа, че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG съставлява в съответствие с националното право премия, която цели да възнагради лоялността на професори от австрийските университети към техния единствен работодател, а именно австрийската държава.

79. Следователно, необходимо е да се разгледа това дали фактът, че в съответствие с националното право тази полза съставлява премия за лоялност, може да се приеме в съответствие с правото на Общността като продиктуван от неотложно съображение във връзка с обществения интерес, който може да оправдае пречката пред свободното движение, което обхваща премията.

80. Съдът все още не е имал възможността да реши дали премия за лоялност може да оправдае пречка пред свободното движение на работници.

81. В точки 27 от Решение по дело Schönig-Kougebetoroulou, посочено по-горе, и 49 от Решение от 30 ноември 2000 г. по дело Österreichischer Gewerkschaftsbund (C-195/98, Recueil, стр. I-10497), Съдът отхвърля твърденията, изложени в тази връзка съответно от германското и австрийското правителство. Всъщност, Съдът посочва, че разглежданото законодателство не може във всеки случай да е насочено към възнаграждаване на лоялността на служителя спрямо неговия работодател, защото увеличението на заплатата, която работникът получава по отношение на продължителността на трудовия стаж се определя от годините на трудов стаж, положени при известен брой работодатели. Тъй като в случаите, пораждащи тези решения, увеличаването на заплатата не съставлява премия за лоялност, не е необходимо Съдът да разгледа това дали такава премия може сама по себе си да оправдае пречка пред свободното движение на работници.

82. В настоящето дело Verwaltungsgerichtshof поддържа в своето Решение от 24 юни 1998 г., че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG възнаграждава лоялността на служителя към единствен работодател.

83. Независимо че не може да се изключи това, че една цел за възнаграждаване на лоялността на работниците спрямо техните работодатели в контекста на политика относно изследователска дейност или университетско обучение съставлява съображение във връзка с неотложен обществен интерес, предвид на това, че

конкретните характеристики на мярката, разглеждана в основното производство, пречката, която тя поражда, очевидно не може да се оправдае в светлината на такава цел.

84. Първо, независимо че професорите от австрийските публични университети са служителите на единствен работодател, а именно австрийската държава, те са разпределени към различни университети., На трудовия пазар за университетски професори, обаче, различните австрийски университети са в конкуренция не само с университетите на другите държави-членки и тези на страните не членки, но също помежду си. Що се отнася до втория вид конкуренция, мярката, разглеждана в основното производство, не прави нищо във връзка с насърчаването на лоялността на даден професор към австрийския университет, където той изпълнява своите ангажименти.

85. Второ, независимо че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж цели да възнагради лоялността на работниците спрямо техния работодател, то също така има за последица възнаграждаване на професорите от австрийски университети, които продължават да упражняват своята професия на австрийска територия. Вероятно е въпросната полза, следователно, да има последици по отношение на избора, направен от тези професори между пост в австрийски университет и пост в университета на друга държава-членка.

86. Следователно, специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, разглеждано в основното производство, не просто има като резултат възнаграждаването на лоялността на служителя към неговия работодател. То също така води до разделяне на пазара на трудова заетост на университетски професори в Австрия и противоречи на самия принцип за свободно движение на работници.

87. Следва от предходното, че такава мярка като специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а на GG, води до пречка пред свободното движение на работници, което не може да се оправдае от съображение във връзка с неотложен/непосредствен обществен интерес.

88. Следователно, отговорът на третия преюдициален въпрос, трябва да бъде, че член 48 от Договора и член 7, параграф 1 от Регламент № 1612/68 трябва да се тълкуват в смисъл, че изключват предоставянето, в съответствие с такива условия като тези, предвидени в член 50а от GG, на едно специално увеличение поради размера на трудовия стаж, което според тълкуването на Verwaltungsgerichtshof в неговото Решение от 24 юни 1998 г. съставлява премия за лоялност.

По четвъртия и петия въпрос

89. Със своя четвърти и пети въпрос, които трябва да се разгледат заедно, препращащата юрисдикция по същество иска да установи дали в главното производство отговорността на държавата-членка се поражда поради нарушение на правото на Общността от Решението на Verwaltungsgerichtshof от 24 юни 1998 г..

Становища, представени на Съда

90. По отношение на четвъртия въпрос, г-н Köbler, германското правителство и Комисията твърдят, че член 48 от Договора е пряко приложим и създава за индивидите субективни права, които органите и националните съдилища следва да защитават.

91. Република Австрия поддържа, че е уместно да се даде отговор на четвъртия въпрос, само ако Съдът не отговори на предишните въпроси, по предложения от него начин. Доколкото четвъртият въпрос се повдига само в случай на положителен отговор на третия въпрос, който според него е недопустим, то предлага Съдът да не отговаря на този четвърти въпрос. Нещо повече, то твърди, че той не е ясен, тъй като искането за преpraщането определение не съдържа мотивиране в това отношение.

92. Що се отнася до петия въпрос, г-н Köbler поддържа, че неговият отговор трябва да е положителен, тъй като Съдът трябва да разгледа всички материали, които му помагат сам да постанови относно това дали в основното производство Verwaltungsgerichtshof ясно и значително е превишил поверената му свобода на преценка.

93. Република Австрия смята, че националните съдилища трябва да прилагат критериите относно отговорността на държавите-членки за загуба или вреда, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността.

94. Независимо от това в случай, че Съдът сам трябва да даде отговор на въпроса дали се поражда отговорност за Република Австрия, тя поддържа, първо, че член 177 от Договора за ЕО (понастоящем член 234 ЕО) не е предназначен да предостави права на индивидите. Тя смята следователно, че условието, което урежда отговорността, не е изпълнено.

95. Второ, не може да се отрече, че в контекста на висящ пред тях спор, националните съдилища имат широки възможности за преценка при определянето на това дали или не те са длъжни да формулират преюдициално запитване. В тази връзка Република Австрия поддържа, че тъй като в своето решение по дело Schönig-Kougebetoroulou Съдът смята, че премиите за лоялност, по принцип, не противоречат на разпоредбите във връзка със свободното движение на работниците, Verwaltungsgerichtshof правилно заключава, че в делото пред него той самият има правото да решава въпросите на правото на Общността.

96. Трето, ако Съдът признае, че Verwaltungsgerichtshof не е спазил правото на Общността в своето Решение от 24 юни 1998 г., поведението на този съд не би могло във всеки случай да се характеризира като достатъчно сериозно нарушение на това право.

97. Четвърто, Република Австрия твърди, че не може да има никаква причинна връзка между оттеглянето от страна на Verwaltungsgerichtshof на искането за преюдициално заключение, адресирано до Съда, и вредата, която действително се твърди от г-н Köbler. Тези твърдения всъщност се основават на явно неприемливото предположение, че ако искането е било подкрепено преюдициалното заключение от Съда, задължително би подкрепило твърденията на г-н Köbler. С други думи, в подкрепа на тези твърдения е заключението, че вредата, породена от неплащането на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж за периода от 1 януари 1995 г. до 28 февруари 2001 г. не би настъпила, ако преюдициалното запитване е подкрепено и е довело до решение на Съда., Обаче, не е нито възможно за страна по основното производство да основе твърдения относно предварително решение относно това, което Съдът би решил в случая на искане за преюдициално заключение, нито пък е възможно да се твърди вреда в съответствие с такъв иск.

98. От своя страна, правителството на Германия поддържа, че националната юрисдикция трябва да определи дали са изпълнени условията, уреждащи отговорността на държавата-членка.

99. Комисията смята, че отговорността на държавата-членка не се поражда в основното производство. Всъщност, независимо че според нея Verwaltungsgerichtshof в своето Решение от 24 юни 1998 г. неправилно тълкува решението Schönig-Kougebetopoulou, посочено по-горе, и, нещо повече, нарушава член 48 от Договора като постановява, че член 50а от GG не противоречи на правото на Общността, това нарушение по някакъв начин е извинимо.

Отговор на Съда

100. Ясно е от съдебната практика на Съда, че по принцип националните съдилища трябва да прилагат критериите за установяването на отговорността на държавите-членки за вреда, причинена на индивидите от нарушенията на правото на Общността (Решение по дело Brasserie du Pêcheur и Factortame, посочено по-горе, точка 58), в съответствие с указанията, установени от Съда за приложението на тези критерии (Решение по дело Brasserie du Pêcheur и Factortame, посочено по-горе, точки 55 - 57; Решение по дело British Telecommunications, посочено по-горе, точка 41; Решение от 17 октомври 1996 г. по съединени дела Denkavit и др., C-283/94, C-291/94 и C-292/94, Recueil, стр. I-5063, точка 49, и Решение по дело Konle, посочено по-горе, точка 58).

101. Независимо от това в настоящето дело Съдът разполага с всичките материали, които му помагат да установи дали са изпълнени условията, необходими за пораждаване на отговорността на държавата-членка.

Относно нарушеното правило на правото, което трябва да предостави права на индивидите

102. Правилата на правото на Общността, чието нарушение се разглежда в главното производство, са както е видно от отговора на третия въпрос, член 48 от Договора и

член 7, параграф 1 от Регламент № 1612/68. Тези разпоредба указват последиците, произтичащи от основния принцип за свободно движение на работници в рамките на Общността чрез забраната на всякаква дискриминация по признак на гражданство между работниците на държавите-членки, по-специално що се отнася до възнаграждението.

103. Не може да се оспори, че тези разпоредби са предназначени да предоставят права на индивидите.

Относно сериозността на нарушението

104. Ходът на процедурата, която води до Решението на Verwaltungsgerichtshof от 24 юни 1998 г., трябва да се има предвид.

105. Във висящия пред него спор между г-н Köbler и Bundesminister für Wissenschaft, Forschung und Kunst (федерален министър за науката, изследванията и изкуството) относно отказа на последния да предостави на г-н Köbler специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG, този съд, с Определение от 22 октомври 1997 г., регистрирано в секретариата на Съда в под номер С-382/97, отправя до Съда за преюдициално запитване относно тълкуването на член 48 от Договора и членове 1 - 3 от Регламент № 1612/68.

106. Verwaltungsgerichtshof посочва в това определение, *inter alia*, че за да разреши висящия пред него въпрос:

„от съществено значение е да знае дали противоречи на правото на Общността в съответствие с член 48 от Договора за ЕО ... това австрийският законодател да направи предоставянето на „специалното увеличение поради размера на трудовия стаж за редовни университетски професори”, което няма естеството нито на премия за лоялност, нито на възнаграждение, а по-скоро е компонент на заплатата в съответствие със системата за повишение, зависимо от 15 години трудов стаж в австрийски университет.”

107. Първо, това определение за отнасяне на искането разкрива недвусмислено, че Verwaltungsgerichtshof смята по това време, че в съответствие с националното право разглежданото специалното увеличение поради размера на трудовия стаж не съставлява премия за лоялност.

108. На следващо място, от писмените коментари на австрийското правителство по дело С-382/97 следва, че за да демонстрира, че член 50а от GG не може да наруши принципа за свободно движение на работниците, който се съдържа в член 48 от Договора, това правителство просто твърди, че специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено от тази, съставлява премия за лоялност.

109. На последно място, Съдът вече поддържа в точки 22 и 23 от своето решение по дело *Schöning-Kougebetopoulou*, посочено по-горе, че мярка, която поставя

възнаграждението на работник в зависимост от продължителността на неговото трудов стаж, но изключва всяка възможност за това да се вземат предвид съпоставими периоди на трудова заетост, изпълнени в обществено трудов стаж в друга държава-членка може да наруши член 48 от Договора.

110. Предвид това, че Съдът вече е отсъдил, че такава мярка би могла да наруши тази разпоредба на Договора и също така, че единственото оправдание, посочено в тази връзка от правителството на Австрия, не е уместно в светлината на самото определение за отнасяне на искането, съдебният секретар на Съда, с писмо от 11 март 1998 г. изпраща копие от Решението по дело *Schöning-Kougebetoroulou* до *Verwaltungsgerichtshof*, за да може той да разгледа дали разполага с елементите на тълкуване на правото на Общността, които са необходими, за да се разреши висящия пред него спор и го пита дали в светлината на това решение той смята за необходимо да поддържа своето искане за преюдициално заключение.

111. С Определение от 25 март 1998 г. *Verwaltungsgerichtshof* пита страните по спора пред него за техните становища относно искането от страна на съдебния секретар на Съда, като отбелязва на временна основа, че правният въпрос, който е предмет на въпросната процедура за преюдициално заключение, е разрешен в полза на г-н *Köbler*.

112. С Определение от 24 юни 1998 г. *Verwaltungsgerichtshof* оттегля своето искане за преюдициално заключение, като заема становището, че повече не е необходимо да се продължава с това искане, за да се разреши спора. Той посочва, че решителният въпрос в настоящето дело е дали специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG е премия за лоялност или не, и че този въпрос трябва да се реши в контекста на националното право.

113. В своето Решение от 24 юни 1998 г. *Verwaltungsgerichtshof* поддържа, че, „в своето препращащо определение от 22 октомври 1997 г., той заема становището, че „специалното увеличение поради размера на трудовия стаж за редовни университетски професори” няма нито естеството на премия за лоялност, нито на възнаграждение”, и че „това тълкуване на закона, което не е задължително за страните по производството пред *Verwaltungsgerichtshof*, не може да се поддържа.” *Verwaltungsgerichtshof* тогава достига до заключението, че тази полза всъщност е премия за лоялност.

114. От предходното следва, че след като съдебния секретар на Съда пита *Verwaltungsgerichtshof* дали той поддържа своето искане за преюдициално заключение, последният преразглежда класификацията в съответствие с националното право на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж.

115. След тази повторна класификация на специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG, *Verwaltungsgerichtshof* отхвърля иска на г-н *Köbler*. В своето Решение от 24 юни 1998 г. той заключава от решението по дело *Schöning-Kougebetoroulou*, че тъй като тази полза трябва да се приема като

премия за лоялност, тя не може да се оправдае, дори ако тя самата противоречи на принципа за недопускане на дискриминация, предвиден в член 48 от Договора.

116., Както става ясно от точки 80 и 81 от настоящото решение, обаче, Съдът не е изразил становището в решението по дело *Schöning-Kougebetoroulou* относно това дали и ако да – при какви условия пречката пред свободното движение на работници съставена от премията, може да се оправдае. Така, заключенията, направени от *Verwaltungsgerichtshof* в това решение, се основават на неговия неправилен прочит.

117. Следователно, тъй като *Verwaltungsgerichtshof* изменя своето тълкуване на националното право като класифицира мярката, предвидена в член 50а от GG като премия за лоялност след като Решението по дело *Schöning-Kougebetoroulou* му е изпратено и тъй като Съдът все още не е имал възможността да изрази становище относно това дали пречката пред свободното движение на работниците, образувана от премията за лоялност, може да се оправдае, *Verwaltungsgerichtshof* е трябвало да подкрепи своето преюдициално запитване.

118. Този съд няма правото да заеме становището, че решението относно разглеждания правен въпрос е ясно от установената съдебна практика на Съда или не оставя място за някакво основателно съмнение (вж. Решение от 6 октомври 1982 г. по дело *CILFIT* и др., 283/81, *Recueil*, стр. 3415, точки 14 и 16). Следователно той е длъжен в съответствие с третия параграф на член 177 на Договора да подкрепи своето преюдициално запитване.

119. Нещо повече, както е ясно от отговора на третия въпрос, такава мярка като специалното увеличение поради размера на трудовия стаж, предвидено в член 50а от GG, дори ако тя може да се класифицира като премия за лоялност, поражда пречка пред свободното движение на работници в противоречие с правото на Общността. Следователно, *Verwaltungsgerichtshof* е нарушил правото на Общността със своето Решение от 24 юни 1998 г.

120. Следователно, трябва да се разгледа дали това нарушение на правото на Общността е очевидно по своя характер, като се вземат предвид по-специално факторите, които трябва да се отчетат за тази цел, както се посочва в параграфи 55 и 56 от настоящото решение.

121. На първо място нарушението на разглежданите правила на Общността в отговор на третия въпрос не може само по себе си да се характеризира така.

122. Правото на Общността не обхваща изрично въпросът дали мярка за възнаграждение на лоялността на служител към неговия работодател, такава като премия за лоялност, която поражда пречка пред свободното движение на работниците, може да се оправдае и така да съответства на правото на Общността. На този въпрос не може да се намери отговор в съдебната практика на Съда. Също така, нещо повече, този отговор не е очевиден.

123. На второ място, фактът, че въпросната национална юрисдикция е трябвало да поддържа своето искане за преюдициално заключение, както беше установено в точка 118 от настоящото, не е от такова естество, че да прави недействително подобно заключение. В настоящето дело *Verwaltungsgerichtshof* е решил да оттегли искането за преюдициално заключение, поради становището, че отговорът на въпроса от правото на Общността, който трябва да се разреши, вече е задаван в решението по дело *Schöning-Kougebetoroulou*, посочено по-горе. Така, именно поради неправилния прочит на това решение *Verwaltungsgerichtshof* вече не е смятал за необходимо да отнесе този въпрос за тълкуване до Съда.

124. При тези обстоятелства и в светлината на обстоятелствата по делото нарушението, установено в точка 119 от настоящото решение не може да се разглежда като очевидно по своето естество и следователно като достатъчно сериозно.

125. Трябва да се добави, че този отговор не накърнява задълженията, произтичащи за засегнатата държава-членка от отговора на Съда на третия отправен въпрос.

126. Отговорът на четвъртия и петия въпрос следователно трябва да бъде, че нарушението на правото на Общността, като тези произтичащи при обстоятелствата на основното производство от Решението на *Verwaltungsgerichtshof* от 24 юни 1998 г., няма необходимия явен характер, за да се понесе отговорност в съответствие с правото на Общността от държава-членка за решение на една от нейните юрисдикции, които отсъждат на последна инстанция.

По съдебните разноски

127. Разходите, направени от австрийското, германското, френското, нидерландското правителство и правителството на Обединеното кралство, както и от Комисията, които представят становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препаращата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, отправен от *Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien* чрез Определение от 21 декември 2001 г., реши:

1. Принципът, че държавите-членки са длъжни да обезщетят вредата, причинена на индивидите от нарушения на правото на Общността, за които те отговарят, също така се прилага, когато предполагаемото нарушение произтича от решение на юрисдикция, която отсъжда на последна инстанция, когато нарушеното правило на правото на Общността е предназначено да предостави

права на индивидите, нарушението е достатъчно сериозно и е налице пряка причинна връзка между това нарушение и понесената загуба или вреда от увредените страни. За да се определи дали нарушението е достатъчно сериозно, когато разглежданото нарушение произтича от такова решение, компетентният национален съд, като вземе предвид специфичното естество на съдебната функция, трябва да определи дали това нарушение е очевидно. Правната система на всяка държава-членка трябва да определи юрисдикцията, компетентна да разрешава спорове във връзка с това обезщетение.

2. Член 48 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение член 39 ЕО) и член 7, параграф 1 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 г. относно свободното движение на работници в Общността, трябва да се тълкуват в смисъл, че те изключват предоставянето, при условия като тези, предвидени в член 50а от *Gehaltsgesetz 1956*, с неговото изменение от 1997 г., на специално увеличение поради размера на трудовия стаж, което според тълкуването на *Verwaltungsgerichtshof* в неговото Решение от 24 юни 1998 г. съставлява премия за лоялност.

3. Нарушение на правото на Общността, като това, което произтича при обстоятелствата по главното производство от Решението на *Verwaltungsgerichtshof* от 24 юни 1998 г., няма необходимия явен характер, за да се понесе отговорност в съответствие с правото на Общността от държава-членка за решение на една от нейните юрисдикции, която отсъжда на последна инстанция.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 30 септември 2003 година.

Подписи